

Foi'a besericésca si scolastica.

Organu alu provinciei metropolitane greco-catolice de Alb'a-Julia
si Fagarasiu.

Apare in 1 si 15 st. n. a fia-carei luni.

Abonamentele de cate 6 fl. v. a. pre anu se se adreseze || Manuscriptele si corespondintiele se se tramita francate
la tipografi'a seminarului gr. catolicu in Blasiu. || ia redactiuni.

Anulu IV.

Blasiu 15 Decembre 1890.

Nr. 6.

Serbàrile iubilare din 3 Decembre.

Serbătórea „Intràrei in beserica a Preacuratei Fetióre Maria“, in care si-a celebratu I. P. S. Domnu Metropolitu Dr. Joanu Vancea aniversarea a 25-a a consacràrei sale episcopesci, a fostu, dupa cum erà de prevèdiutu, o di de adevèrata si sufletésca bucuria pentru intrég'a provincia metropolitana de Alb'a-Julia si Fagarasiu, si in specialu pentru Archidiecea'ná. Corespondintiele ce ne vinu din tóte pàrtilè, suntu o dovèda eclatanta despre alipirea si profund'a iubire, ce unesc clerulu si poporulu nostru credintiosu de preadèmnulu sèu Archipastoriu. Ce e dreptu serbàrile iubilare in mare parte au remasu intre zidurile besericeleor, dara chiaru acestu caracteru crestinescu le dà farmeculu acela, ce le deosebescè atàtu de placutu de acele sgomotóse serbàri, cari in asemenea oca-siuni se aranjaza de filii lumei acesteia. In cele urmatóre ne vomu incercà a dà o icóna fugitiva a serbàrilor cu acèsta oca-siune aranjate, fiindu convinsi a face unu lucru placutu onoratorulu nostri cetitori.

Serbàrile din Blasiu. — Cà si in provincia, asià si in Blasiu, serbàrile au avutu unu caracteru aprópe esclusivu besericescu. Si cu totu dreptulu; pentru-cà nu erà nici cu potintia nici cu cale, cà sè se abata chiar locnitorii Blasiuhii dela programulu statoritu de Veneratulu capitulu metropolitanu. Dara apoi serbarea besericésca a fostu atàtu de petrundietóre, atàtu de frumósa, încàtu a trebuitu sè im-

presioneze si inimile de pétra. Cându sunetulu festivu alu clopoteloru dela Catedrala a datu primulu semnalu pentru Inseratulu din presér'a Serbătórei, vedeai o lume indreptându-se spre usiele catedralei. In pucine minute vast'a beserica erà indesuita de publicu: tóte institutele de invetiamèntu incepèndu dela teologia si pâna la norme in frunte cu profesorii loru erau de fatia; ma chiar si din satele invecinate au venitu o multime de ómeni. Nu se pôte spune adènc'a impresiune ce o produceá asupr'a spectatorulu admirabil'a privelisce, ce o ofereá multimea acèa tacuta si evlaviósa, care -si uniá rogatiunile sale cu rogatiunile Pastoriulu si Parintelui sèu, rogându pre Parintele toturoru, cá pre bunulu Archipastoriu se-lu conserve inea multi ani turmei sale credintiose. In institutele din Blasiu se afla tènèri din tóte pàrtilè patriei nóstre, si astufeliu la acestu sântu actu au fostu representati toti romàni greco-catolici. Alèun representarea acèst'a in fapta s'a întèmplatu prin delegatii dieceseloru sufragane de Orade si Gherla, Reverendissimii Dr. Augustinu Lauranu si Demetriu Coroianu. — Momèntulu cèlu mai petrundietorin dela Inseratu a fostu, cându aprópe de finea servitiulu domnedicescu a anuntiatu I. P. S. Domnu Metropolitu pacea lui Christosu, prin cuvintele „Pace toturoru“. Abià resunara aceste cuvinte sublime, rostite cu o vóce lina si doiósa, vibranta de parintiésca iubire, si din o mia de piepturi isbucni indatinatulu „Intru multi ani Dis-

„punetoriile“; de astadata inse cu o unanimitate si cu o spontaneitate atâtu de admirabila, încâtu in multi ochi se vedeau lacrimi de bucuria si de fericire.

A două di urmă Sânt'a Liturgia, celebrata de Inaltulu Jubilaru, cu asistintia aloru 24 preoti, între cari si mai susu amintitii delegati ai dieceseloru sufragane, si aloru doi diaconi. La finea Liturgiei s'a cântatu „Marire intru cele de susu lui Domnedieu“, éra pre cându icsia Escelenti'a Sa din Beserica, innulu compusu de profesorulu Alesiu Viciu si arangiatu pre note de profesorulu Jacobu Muresianu. Sub decursulu Sântei Liturgie a cântatu corulu clericiloru, éra vorbirea ocașionala a tiênut'o profesorulu de Sânt'a Teologia Dr. Isidoru Marcu.

La 12 óre din di a prezentatu clerulu si inteligintia din Blasiu sub conducerea Reverendissimulu Domnu canonicu Antoniu Vestemianu omagieile si urările sale Archipastoriulu iubit, care a respunsu cu o vorbire plina de iubire si recunoscintia, asigurându pre cei presenti, că si pre venitoriu tóte poterile Sale le va jertfi spre înflorirea besericeii, a natiunei si a patriei nóstre iubite.

Inainte de clerulu gremialu prezentasera déjà omagieile sale delegatii dieceseloru sufragane oferindu fiacare câte unu albumu elegantu, care impreuna cu o adresa omagiala cuprindeá subscrierile întregulu cleru din respectivele diecese. Dela Lugosiu gratulatiunile si omagieile clerulu au fostu transmise prin o scripta conceputa in cei mai caldurosi si omagiali termini.

Dupa gratulări urmă unu prânzu restrinsu si familiaru. Dcsi bucatele au fostu de postu, amesuratu prescrieloru besericesci, totusi dispositiunea participantiloru a fostu din cele mai vióie, dovéda innoita despre acele devotate si sincere sântieminte, ce unescu pre toti membrii provinciei nóstre besericesci de preademnulu Archipastoriu. Sub decursulu prânzulu celu dintâiu toastu l'a ridicatu intru îndelungat'a si fericit'a viétia a Escelentiei Sale; Reverendissimulu canonicu Joanu M. Moldovanu. Cu pucine dara alese cuvinte arată densusu acele fapte, cari pre iubitulu nostru Metropolitu -lu inaltia preste antecesorii si probabilu preste urmasii Sei, provocându-se la activitatea desfasiurata de Escelenti'a Sa cu ocașiunea Conciliulu Vaticanu, care activitate, precum bine o relevéza distinsulu auctoru alu biografiei publicate in numerulu trecutu alu fóiici nóstre, este aprópe unica in analele besericeii de ritulu grecescu, éra pentru beserica nóstra greco-catolica româna va rămâne pururea memorabila. La acést'a cuvântare respunse nemijlocitu Preasântitulu Domnu Metropolitu, multiamindu in caldurosi termini pentru iubirea aretata facia cu Densusu, si

asigurându clerulu si poporulu sêu credintiosu si pentru viitoriu de afectiunea si parintiése'a sa ingrigire. — Acum se ridicá Reverendissimulu Domnu Dr. Augustinu Lauranu, pentru a dá si Densusu espresiune in numele Episcopulu, a clerulu si a poporulu oradanu, alipirei si iubirei nemarginite sântite si nutrite facia cu inalt'a persóna a Escelentiei Sale, pre carele dieces'a oradana e fericita a-lu poté numi fiiulu sêu. Reverendissimulu Domnu Demetriu Coroianu déde espresiune la asemeni manifestatiuni si dorintie din partea Episcopulu, a clerulu si a poporulu din dieces'a Gherlei. — In numele corpuriloru profesoralu dela institutetele de invetiamentu din Blasiu toastá pentru nemoriatoriulu Mecenate si Binefacatoriu, pentru Intemeiatoriulu fondulu de pensiune alu profesoriloru, meritatulu decanu Joanu Germanu, éra in numele inteligintiei laice elocuentulu advocatu archidiecesanu, Spectabilulu Domnu Ludovicu Csató.

Cu aceste s'au gatatu serbările din Blasiu. Acum mai rămâne inca unu lucru, colectele pentru infintiându internatu de fete. Terminulu pentru aceste colecte e statoritu pre 1 Ianuariu 1891. Sperâmu că clerulu si poporulu nostru vá face ace'a ce între asemeni impregiurări se astepta. Archiereii nostri fára esceptiune au facutu lucruri estraordinarie, éra Escelenti'a Sa gloriosulu nostru Metropolitu a facutu aprópe minuni, pentru-cá minune adeverata se poté numi sum'a de 184,000 floreni, adúnata in 21 ani din modestele sale venite, care suma inse fára esagerare se poté pune la 250,000 floreni, déca vomu computá investitiunile facute in domniile metropolitane. Escelenti'a Sa a datu ce a potutu, si mai multu decâtu ar' fi trebuitu sê dé. Se dámu si noi! Se dámu, căci nu Lui dámu, Densusu nici lipsa nu are, căci nu ale sale le cërca, nici nu primesce dela noi. Se dámu pentru noi! In multe locuri se voru fi terminatu póte colectele aceste. Nu face nimicu. Decumva amu fi fostu mici la inima, nu e inca târdiu, se întregim! Altecum nu ne potemu plânge. Scirile primite pâna aici suntu mângaitóre. In Blasiu s'au adunatu preste 1000 floreni. Din Sibiiu asemenea primimu sciri bune. Unii au subserisu câte 100 fl. v. a. Din Bucium-Siés'a ni se scrie, că sum'a incursa e 100 fl. Totu sciri mângaitóre ne sosescu si din alte pârti ale Archidiecesei. Se sperâmu deci, că iubitulu nostru poporu credintiosu va resplati iubirea Pastoriulu sêu cu iubire, că va contribui din partea sa la realisarea maretulu scupu prefiptu de Archiereulu nostru, la ridicarea unu internatu de fete, unde sê se póta cresce mame crestine si române.

In *Arhidieceasa* au decursu serbările că și în centru, în internul besericelor; poporenii toți și clerul întreg, urmându cereulariului emanat de Veneratul Capitul, „s'au bucurat în Domnul”, și prin această au arătat mai pre susu de ori ce îndoiela adevărată și ființa lor iubire față de eminentul nostru Arhiepiscop. Relevăm totuși între aceste creștinești manifestări, serbarea ce s'a făcut în Bucium-Siș'a. Aici după finirea serviciului domnediescu, venerabilul preot local Multonoratul Domn Josif Ciur'a, a ținut o cuvântare ocazională, în care enumeră în linii generale meritele preadepnului nostru Jubilar. Terminându-si Venerabilul preot vorbirea întregu poporul adunat a prorsu în strigări însufletite de „Se trăiește Escelentia Sa Metropolitană”.

În *diecesele sufragane*, că și în *Arhidieceasa*, ziua de 3 Decembrie a fost o zi de bucurie. Serviciile domnediesci celebrate întru onoarea Preacuratei Fecioare au fost însoțite de fierbinte rugățiuni pentru îndelungată viața și neturbată fericire a Preasfântului Domn Metropolitan.

Din *Oradea-mare* ni se scrie, că liturgia solemnă a fost celebrată de Reverendissimul Domn Președinte Teodor Kovary, cu asistentia capitolului.

O zi de specială și de extraordinară bucurie a fost în ziua de 3 Decembrie pentru comuna *Vasladu*, în care s'a născut Escelentissimul nostru metropolitan. Precum ne scrie corespondentul nostru, serbările besericesci au fost ridicate și prin manifestări externe, și anume prin salve de trăsuri, prin sunetele armonioase ale muzicii comunale; și în fine prin întrunirea ospitală la rudeniile Escelentiei Sale ce se afla în acea comună.

Din *Beiusiu* asemenea primim scrisuri despre frumoase manifestări de iubire față de veneratul nostru Jubilar. În ziua Sărbătorii Sântă Liturgia s'a celebrat de Reverendissimul Domn Protopop Augustin Antal, care era încungiurat de Reverendissimul Domn Director gimnazial și încă de alți trei profesori. Cântările dela Sântă Liturgie au fost executate cu multă precizie de studenții gimnaziali conduși de profesorul Traian Farcasiu. La finea Sântei Liturgii s'a cântat „Marire întru cele de sus”, și pre urma cu cea mai mare însufletire „Multi ani”. — După Sântă Liturgie s'a ținut în sală festivă a gimnaziului o sărbătoare școlară aranjată de conducătorul societății de lectură a studenților, bravul profesor Vasile Ștefanica. După deschiderea îndată „Marșul lui Mihail”, Rmul Domn Director gimna-

sialu deschise ședința, schițându pre scurtu meritele nepieritoare ce și le-au câștigat toți Arhiepiscopii noștri pentru înflorirea besericii și a națiunii noastre, dară mai ales Jubilarul, care pre lângă sacrificiile materiale fără măsură prețuite, au adus o glorie ne mai pomenită asupra besericii noastre prin activitatea sa dezvoltată cu ocaziunea Conciliului Vatican. — Vorbirea această a fost salutăată cu urări entusiastice adresate eminentului Jubilar, și a fost urmată de mai multe declamări și cântări, cari toate sunt dovă deoparte despre stima și iubirea de cari se bucură Escelentia Sa Metropolitană între acele inimi fragede, de alta parte despre tactul și zelul corpului profesoralu dela acelu gimnaziu. Serbarea frumoasă se închisă cu o vorbire însufletită a Rmului Domn Protopop local, și publicul numeros se împrăștiă între vii aclamări adresate Inaltului Jubilar.

— H —

Aniversarea iubilară din 3 Decembrie a. c. a dat de lucru și muzelor. Între deosebitele poezii compuse și cdate cu această ocaziune ne-au ajuns la cunoștința patru, cari aflăm de lipsa a-le publică în coloanele foiei noastre. Aceste patru poezii le datorim Domnilor Alesiu Viciu, Dr. Ștefan Radu, profesori la gimnaziul din Blăși; D. Fekete, profesor la gimnaziul din Beiusiu, și Dr. Gavril Triponu, avocat. Publicăm în locul întâiu imnul Domnului Alesiu Viciu, pentru-că acela a fost cântat în Catedrală cu ocaziunea Liturgiei iubilare.

Imnu.

Spre limanul înainteza
Cu țara unu vasu cerescu
Mareții faru-i lumineză
Din Sionul românescu,
E Ioan Archipastoriulu
E pilotulu neînfrântu
Intieptu cărmuitoriulu } bis.
Vasulu mareții și sântu }

*

Munți de valuri se redica
Vasulu sântu că se-lu ineca.
Stă pilotulu fără frica,
Valulu vine, valulu trece.
De cinci lustri cu 'ncordare
'Lu-conduce neobositu
Cu brățu 'naltu cu mâna tare } bis.
La limanul fericitu. }

*

Sionulu român serbéza
 Astădi dî de mîngaiere
 Si totu sufletulu oftéza:
 Ani multi ne'nfrînta potere
 Lui *Joanu* Archipastoriulu.
 Tiêna-lu Tatalu celu cerescu
 La multi ani luminatoriulu } bis.
 Sionului românescu!

Blasiu, in Decembre 1890.

Alesiu Viciu.

Salve.

(Dedicatiune Escelentiei Sale **Dr. Joanu Vancea** Archiepiscopu si Metropolitu român gr. cat. de Alb'a-Julia si Fagarasiu la Jubileulu Sèu episcopalu de 25 ani serbatu in 3 Decembre st. n. 1890).

Ve salutu tîmpuri maretie si de dulce suveniru,
 Cîndu stramosiulu nostru „*dacicu*“ Traianu marele imperatu
Vulturului dâ sboru liberu cá sè frînga óstea tare
 A duşmanului resboinicu de munti falnicu aperatu!

Sufletulu mi-se aprinde de divine sîntieminte
 Cîndu gîndescu cum tari odata fost'au bravii nosti stramosi,
 Si cîndu *si adî* stranepotii din vâile carpatine
 Vêdu cá liberi voru sè fia, — liberi, mari si gloriosi....

.... Grele viscoli, valuri crunte, negre sdrobotóre tîmpuri
 Preste capulu nostu trecut'au, dar' remas'amu totu voinici,
 Neinfrînti cá stînc'a în mare, tempestâti, fortuni infrînt'amu
 Noi ai Romei fii de atuncia si invins'amu inimici.

Resadit'a totudeaun'a in mominte de incercare
 O sperantia neclatita in alu nostru pieptu ranitu
 Ea *Fortun'a românesca*, si ne dîce: „*inainte*,
Romulu e alu vostru tata, lumea *Rom'a* a cuceritu“.

Sîntu toiagulu Rom'a inaltia, lumea blînda o cîrmuesce,
 Idealulu si sublimulu, infinitulu nepatrunsu
 Splendidu ea le reprezenta, ceriulu ea ilu preamaresce,
 Cîci invins'a pagânismulu si Salute ne-a adusu.

Ér' Salutea se pogóra, dî de dî -si intinde bratiulu
 Se ne stringa cu caldura, se ne faca neperiti;
 Prin a sale sentinele se deslege cêrca lantiulu
 Seculariu, si cu mândria se fimu ér' nebiruiti.

Sentinelele române nóptea in dî si diu'a in nópte
 O prefacu, si se framênta cum *Sionulu românescu*
 Se nu-lu lase se-lu despóie de sublim'a sa chiamare,
 Inimici fara sîmftre pentru stégulu crestinescu.

Tu marétia sentinela, stea-luceferu între stele
Salve si Te veselesce adi la Jubileu-Ti sîntu!
Toti Româniî micu si mare, Te saluta cu caldura,
Câci facia esti Tu nóua, faru maretii pre acestu pamêntu.

Blîndu-Ti glasu sdrobotite inimi consoléza in restriste,
Versi lumina cá si-unu sóre, Sionulu insufletiesci;
Cu iubire invapaiata si profunda intieleptiune
La limanu conduci poporulu, pentru elu vrei se traesci.

De virtuti neperitóre si de lauri vîi pururea
Stralucesce pre-a Ta frunte cá unu splendidu meteoru
O cununa impletita de orfani loviti de sórte
si de mame veduvite, càroru esti consolatoriu.

Si a Museloru pleiada se apropia cu sfiála
Cu o inima se-Ti dica, cu unu sufletu si unu gîndu:
„Jubileaza Mecenate inspiratu de dieitate
Spre a multoru fericire, spre totu ce-i maretii si sîntu.

Cu profunda devotiune pre Joanu Metropolitulu
Românimea adî saluta si-I implóra delu Ddieu
Dile multe si senine, fericire in viétia,
Dreptulu sîntu se ni-lu padiasca, dreptulu datu de Dommedieu.

Blasiu, in Decembre 1890.

Dr. S. Radu.

Carmen festum

concinatum ex occasione felicissima faustissimaeque iubilaei
 annorum quinque et viginti episcopatus
 Excellentissimi, Illustrissimi ac Reverendissimi Domini Domini

Joannis Vancea de Buteasa

divina miseratione et S. Sedis Apostolicae gratia Archiepiscopi et Metropolitanae Blastensis, Romanorum gr. rit. catholicorum, Dioecesis Alba-Julia et Fagaras, SS. Theologiae Doctoris, Comitatus Romani, Assistentis Solio pontificio, Suae Sanctitatis Summi Pontificis Praelati domestici, Actualis intimi Status Consiliarii, Pontificis aulici etc. etc.

devotissime depromptum

per **Demetrium Fekete**, prof. gymn.

Motto: »Semper honos nomenque tuum
 laudesque manebunt«. (Verg.)

Roma graecorum decus unitorum,
 Oppidum clarum Blasium vetustum,
 Jure ave! salve!! patefac aperta
 Gaudia cordis.

Atque vultu laetitia nitente
 Da viro sancto, generoso, amato
 Praesuli caro, Domino colendo
 Rite salutem,

Cui Deus nunc Archiepiscopo fert
 Fructibus largis gravidos abunde
 Quinquies quinos hodie peractos
 Temporis orbis.

Scande sol currum radians ab ortu,
 Mitte Romae Metropoli tenaci,
 Oppido claro religens ovanti
 Lumina laeta.

Ecce pulchrum phaenomenon videtur:
Prima lux albet — rosae inde coelum
Purpura pingit dea gratiosa
Solis in ortu.

En eous solis equus superbus
Hinniens lucem evocat affluentem,
Qua dies optata diu petita
Prae foribus stat.

O dies felix memorabilisque,
Semper indelebilis usque finem,
Missa de coelo, data de superno
Numine salve!

Sacra salve lux hodie refulgens,
Praesulem Magnum, populum fidelem,
Sparge Phoebis radiis coruscis
Sparge supernis.

Nam vir illustris merito putatur:
Gemma Romanae pretiosa gentis,
Stella diffundens radios benignos
Noctibus atris.

Eminens hic vir pius est *Joannes*
Jubilaeum, qui celebrat superstes,
Saeculi quadrans peragens amatus
Metropolita.

En sacerdos religiosus, almus,
Quem Deus misit populo Valacho
Unito afflicto, ut fierent eidem
Prospera fata.

Namque gens Romana tulit per aevum
Multa longum tristia mala iniqua,
Ast Redemptores Deus aeviternus
Misit eidem.

Ex quibus praestans Athanasius vir
Eminet; sacrae iubar unionis
Ille dispersit; sequitur *Joannes*
Continuanter.

Innocenti conspicitur *Joannis*
Qui notatur Klein alias, imago
Sacra gentis iura tuens erit vir
Victima fraudis.

Post viri surgunt alii celebres,
Sancta, quorum nomina donec ardens
Sol micabit — luna serena coelo
Grata manebunt.

Cernitur Majoris imago blanda
Post *Joannes Bobu* sequitur modeste,
Mox *Joannis* perspicitur *Leményi*
Forma decora.

Ast novum Praesul patefecit aevum
Nempe Alexander pius inclytus vir,
Primus in sede Archiepiscopali
Denuo facta.

Ili viri sunt, qui benefacta larga
Attulerunt ad populum Valachum,
Qui pie semper memorabit illos
Omne per aevum.

Antecessorum pia jubilans vir,
Jam coronavit benefacta, namque
Praebuit genti media excolendi
Nectite sarta!

Nunciabit Praesulis jubilantis
Facta, quod Musis Blasii palatium
Atque convictum misero studenti
Aedificavit.

Sera praestantem memorabit aetas
Gentis insignem Archiepiscopum, qui
Nationi clenodia haec paravit
Sit benedictus!

Gaudio pleni referent nepotes
Hoc *Joannes* fecit opus superstes:
Spectet hic prolem Blasium studentem
Omne per aevum.

O vir illustris benedictus esto
Tu pater dilecte benigne Praesul
Tanta, qui genti benefacta praebes
Accipe grates!

Laetus intersisque tuo fideli
Quem regis Clero, sapienter aequo
Et gregi, quem perbene pascis, omni
Pastor amate.

Donec in terris eris atque vives
Mittat in Te commoda grata coelum
Vita, quae restat Tibi sit suavis
Atque beata!

O Deus, qui das redimisque cuncta
Justus humano generi precor Te
Ut vir illustris placidusque multos
Vivat ad annos!

Belényesini, mense Decembris 1890.

Oda.

I.

Minuni sciu dóue 'n lume — feerice isvóra,
Prin cari eternitatea, la neamuri se cobóra —
Beseric'a si scól'a! Prin ele se decerne
Norocu-'ntre popóra, in lume si in vreme.

Căci scól'a dà lumina, si 'n labirintu povatia
 Si pe piedfisiulu vietii a militá ne 'nvétia.
 Ér' sufletele nóstre, cându ele suntu ranite
 De nedreptáti, si-amaruri, si-aripile-su sdrobite: —
Beseric'a — sântu leaganu — ne mângâie, 'ntaresce;
 Si omulu éra-i vulturu, si éra 'n susu privesee.
 Asia-i cându e lumina, si 'n sufletu virtute,
 Resare mântuirea noróceloru pierdute!

II.

Románulu pórtá greulu la multa 'ntunecime,
 Si e ranitu in sufletu, câtu nu-lu mai scie nime;
 Si multu are a drege 'n viéti'a-i incurcata,
 Si cu aripi mai spornici ar' vrea se sbóre-odata;
 Deci ochii pre beserici, pre scóle elu si-i pune,
 Patronu facéndu-si ceriulu, menirii lui din lume.

III.

Priviti! E serbatóre 'n beserica si 'n scóla!
 P'archireulu **Vancea** adi mii -lu impresóra!
 Adi vine micu si mare, si tineru si betránu,
 Parinti si prunci din sinulu poporului románu.
 De f-i aducu cu totii in daruri jubilaru
 Chiar' sufletulu, iubirea si nalta admirare;
 Căci scumpa e lumin'a, ce sufletu-i respânde
 De **douedeci si cinci ani**, in caile lui sânte.
 Gândindu in veci cu grige la ginte sa in lupta,
 Rogarea lui la ceriuri se 'ndrépta ne'nterrupta;
 Apoi privindu in giuru-si, Elu calea o deschide
 La arte, la sciintie, la lucruri bune, sânte;

Cei goli imbraca haine; fiamândii siedu la mésa;
 Orfanii au Parinte, si pribegitií casa;
 Pre toti la 'nvetiu f-i chiama, si scóla dà la fete,
 Cá témpulu ce-o se vie, mai bunu se ni-s'arete,
 Devis'a 'n binefaceri e: *toturoru s'ajunga!*
 Iubirea-i n'are margini, si nu-i gându s'o petrunda;
Si-a museloru altare zidite grandióse,
 Abiá ne spunu splendórea vietiei glorióse!

IV.

Tacere! Suna clopotu, in Blasin in catedrala,
 Si chiama natiunea la *dína jubilara*.
 Adi, — **Vancea Episcopulu** — *cá-i pusu de ceriu in frunte,*
Ani douedeci si cinci suntu, si adi i-se raspunde.
 Preotulu mare 'n plete carunte si prea demue,
 Intrare ia 'n altariulu servitu atáta vreme . . . .
 Multínea capulu pléca, si pietatea cresce.
 Si 'n sunete armonici cântarea glasuesee:
Marire intru ceia, de susu lui Domnedieu,
Si gratie la neamulu ostasiu Tronului seu!
 Si mii de inimi salta; si sênte fia-care,
 Cum ceriulu se cobóra in sufletele clare!

V.

Pre cându se curina cântulu, privirile se 'naltia;
 Altariulu, archireulu inóta 'n sânte radia;
 Si pre doióse valuri unu tainica glasu s'alege,
 Dându lumei si *Vladicai* aceste a întielege:

„In ceriuri scrisu este, si scrisu e in lume
Cu litere vecinici, maretiulu Teu nume;
Virtutile-ti 'nalte, sublim'a-ti gândire,
Cu sufletu-ti nobilu immens'a iubire.
Si scrisa 'Ti-e plat'a si 'n viétia si 'n ceriu:
Comóre gigantice de 'nalte placeri;
Sântirile-ti sânte, virtuti se produca,
Si jertfele-ti vecinici mii fructe s'aduca,
Tiesutulu vietii-ti multu, multu se se 'ntinda,
Marirea si pacea cararea se-ti prinda.
Betránii si pruncií, din vatra in vatra,
Cuprinda-ti viéti'a 'n traditie sacra!
 Ér' **scól'a** *Ta scumpa, beseric'a-ti draga,*
Se-i faca la ginte-ti aren'a mai larga;
 A **scolei** *lumina lucésca-i bogata,*
Cá mre'ja perirei din drumu-i s'o véda,
Si rug'a si slujb'a din sânte beserici
Obtiéna-i din ceriuri epoce feerici;
Si 'n veacuri se sêntia, cum ceriulu o prinde
De mâna ducéndu-o la vremile sfinte“!

3 Decembre 1890.

Dr. Gavrilu Triponu.

Despre nanasi la administrarea santului botezu.

II.

Dupa ce scimu ce obligatiuni momentóse suntu impreunate cu oficiulu de nanasi, de sine ni se impune întrebarea cá cine are dreptulu de ai alege pre acesti'a si cu ce insusiri trebuie se fia ei indiestrati spre a poté fi alesi? La ántâta întrebare raspundemu: cá dreptulu de a alege pre nanasi compete parentiloru celui ce se botéza¹⁾. Datorinti'a parentiloru este a se ingrigi nu numai de educatiunea fisica a pruncului, ci si de cea intelectuala si morala, si chiar' de ace'a e si unu dreptu alu loru a designá pre fitori parenti sufletesci si educatori ai pruncului. Acestu dreptu alu parentiloru -lu recunósce si confirma si sânta Beserica (cf. conc. Trid. sens. 24 de ref. matr. cap. 2). Dar' desi dreptulu de a alege pre patrini compete parentiloru, totusi ei nu potu alege pre ori si cine, ci numai persóne acceptabile de Baserica, seau de acelea cari potu particípá in modu validu si licitu la administrarea s. botezu si se afla in atari relatiuni sociali, câtu se póta luá asupra-si si implini obligatiunile impreunate cu oficiulu de patrini. Cându persónele alese de cátra parentii pruncului dupa legile besericesci nu ar' fi admisibile la functiunea de nanasi, si parentii nu ar' voi se designeze alte persóne, acceptabile din partea Besericeí, cá totusi prunculu se nu remána fara parenti sufletesci, dreptulu de ai designá pre acestia trece la parochu si respective la preotulu botezatoriu, de care se tiéne a grigi cá botezulu încátu e cu potintia se se administreze dupa tóte prescriesele rituali; dar' ritualulu prescrie si asistenti'a patriniloru.

Ce privesce insusirile cu cari are se fia indiestratu cineva spre a poté functioná cá nanasiu, raspundemu cá acelea suntu urmatóriele.

¹⁾ S. Alphonso Theol. mor. l. 6. n. 146.

1. *Se fia botezatu*²⁾. Necesitatea acestei insusiri apare din insasi natur'a oficiului de nanasiu. Nanasiu adevca are se fia parentele sufletescu a celui ce se renasce din ap'a si din Spiritulu sântu, dar' nebotezatulu nu e renascutu spiritualmente, prin urmare nu pôte fi nici parintele sufletescu alu altor'a (quia non potest esse pater, qui ipse nondum sit natus). Mai incolo Beseric'a declara esprese că nebotezati nu potu fi nanasi la botezu. „In baptisate non potest alium suscipere in filiolum, qui non est ipse baptizatus“ (Grat. c. 102. D. IV de consacr). Si cum ar' si poté respunde nebotezatulu in numele pruncului, că se lapada de satana, se impreuna cu Christosu, crede Lui si i-se inchina cându elu in ânim'a s'a nu numai că nu voiesce a indeplini aceste acte, dar' e chiar' contrariu religiunei crestine pre cari o considera de falsa? Pre lângă ace'a că admiterea nebotezatului că nanasiu, ar' fi o comunicare in cele sacre, care absoluta oprita; nebotezatulu nu ar' fi in stare a se ingrigi de crescerea pruncului in principiile religiunei crestine, cari principii elu nu le cunosece. Dar' nebotezatulu că nanasiu nu pôte fi substituitu la actulu botezului nici prin persône crestine catolice; căci dupa ce elu nu are nici unu dreptu a participá la administrarea S. botezu nu pôte investi nici pre altii cu vreunu dreptu óre care. Déca totusi (per abusum) unii parenti condusi de interese materiali ori din ignorantia (?) ar' designá de nanasi pruncului loru vre unu nebotezatu (p. e. pre unu judeu) si acest'a si-ar' tramite unu substitutu la actulu botezului, atunci substitulu (de cumva altu-cum intrunesce insuriile recerute) pôte functioná că nanasiu in numele seu si nu că procuratoru alu nebotezatului. éra la casulu, cându nu are intentiunea de a functioná că nanasi propriu, ei numai a indeplini mecanice actele prescise in ritualu, prunculu remâne fara nanasiu.

2. *Se recere se aiba usulu ratiunei*³⁾. Numai unu omu, care se bucura de usulu ratiunei pôte fi consciu de grelele obligatiuni impreunate cu oficiulu patriniloru si prin urmare numai elu pote luá asupra-si atari obligatiuni. Cei ce nu au usulu ratiunei, precum infantii si nebunii nu potu fi substituiti nici prin altii. Altucum s'ar' paré si lucru curiosu că infante se garanteze pentru infante se promita că-lu vá educá in principiile religiunei crestine, pre cari nici dânsulu nu le cunosece si se pasiésca că educatoriulu spiritualu altui, celu ce insusi are lipsa se fia instruat si educatu de către altii.

Desi este de ajunsu că cineva se fia ajunsu la usulu ratiunei spre a poté concurge in modu validu la administrarea boterului, Beseric'a doreste, ma mai multe concilie particulari chiar' demânda, că cei ce voescu a luá asupra-si oficiulu de nanasi se fia ajunsu la anii pubertatiei⁴⁾ éra altii dîcu se fia adulti, maturi si „sui juris“. In genere cei mai inaintati in etate se fia preferiti celoru mai tineri.

3. *A trev'a cerintia este că se aiba intentiunea de a luá asupra acestu oficiu momentosu*⁵⁾. Intentiunea de a functioná că nanasiu si-o manifestéza cineva prin ace'a că de buna voia ié parte activa la administrarea botezului, indeplenindu actele prescise in Euchologiu. Actele acelea le pôte indeplini patrinulu seau in persóna, seau prin unu procuratoru, in care casu procuratorulu pentru sine nu contrage nici cognatiunea spirituala, nici obligatiunea de a ingrigi de educatiunea religiósá a botezului, ci acestea le

contrage celu ce la tramisu, adevca patrinulu. Celi ce numai din intemplare (p. es. mósi'a) ori siliti ori ar' indepleni actele esterne prescise pentru nanasi la botezu, dar' fora intentiune de a fi insisi nanasi, asemenea nu contragu nici o obligatiune si nici cognatiunea spirituala.

Pre lângă aceste insusiri absolutu necesaria pentrucá cineva se póta primi validu oficiulu de nanasi, Beseric'a mai pretinde că cei ce aspiréza la acestu oficiu:

4. *Se cunósca celu putinu elementele credintiei*, si se scie preceptele lui Domnedieu si ale Besericei, că astu-feliu in casu de lipsa se fia in stare a invetiá pre filii cei sufletesci ai loru⁶⁾. In praxa cu greu va veni inainte casuri, că cineva se fia respinsu dela oficiulu de nanasiu pentru defectulu scientiei, căci si déca nu posiede in fapta scientia receruta, si-o pôte insusi nsioru.

5. *Se fia membrii besericei catolice*. Beseric'a numai in membrii sei pôte avé garantia suficienta că botezatulu va fi crescutu in religiunea catolica. Numai acestia potu respunde in loculu pruncului la botezu si-i potu fi adeverati parinti spirituali. De unde suntu eschisi dela oficiulu de patrinii ereticii si schismaticii. Ratiunile acestei purcederi din partea Besericei suntu:

a) Acatolicii nu recunosc Beseric'a catolica de unic'a mantuitóre, si că atari cu conscientia liniscita nici nu se potu obligá, că voru ingrigi că neofitulu se fia instruat si educatu dupa principiile besericei catolice. Dar' ei nici nu cunoseu de ajunsu doctrin'a besericei nóstre, prin urmare si déca ar' voi totu nu ar' poté satisface obligatiunei de nanasi. Se supunemu inse că lear' cunósce si aru pôte si satisface, dar' atunci ar' lucrá chiar' contra propriei loru convingeri, cooperându că prunculu se fia crescutu in ó religiune, pre care ei nu o considera de adeverata, si asia dar' din punctulu de vedere alu acatoliciloru ar' fi fórte molestu pentru densii oficiulu de patrinii⁷⁾.

b) Déca s'ar' admite si acatolicii că patrinii, prin acést'a numai s'ar' favorizá indiferentismulu religiosu, care si altu cum in dtlele nóstre e destulu de mare.

c) Administrarea s. botezu este unu actu alu cultulu divin catolicu, la care au se coopereze in modu activu si nanasiu. A admite inse la atare cooderare si pre acatolicii ar' fi unu pecatu sacrilegu numitu: *communio in sacris*, care pecatu se comite chiar' si atunci, cându acatoliculu nu ar' purticipá in persóna la conferirea botezului, ci prin procuratoru.

Déca parintii pruncului ar' designá de nanasi atari persône catolice, cari numai cu anevoia ar' pote respinge, preotulu, pôte se le admita a asistá la botezu că martori, ori că patrinii onorari, prelânga patrinulu adeveratu, care in totu casulu are se fia unu catolicu.

Cându ar' amenintia, că déca nu se admite, că singuru acatoliculu se funtioneze ca nanasiu, dânsii lasa prunculu nebotezatu, ori -lu voru boteza dupa ritu acatolicu, preotulu se cerce ai induplecá se se conformeze prescriptelor besericesci, cari nu permitu acatoliciloru a luá parte activa la conferirea sântelor sacramente. Déca nu-i succede ai abate dela propusulu loru pôte administrá botezulu si fara patrinii, că si la botezulu din necesitate. Mai consultu ar' fi in atari casuri, că insusi preotulu se iae asupra-si oficiulu de patrinu, lasându a i-se respunde prin mosia, ori alta

²⁾ S. Alphonso l. c.

³⁾ S. Alphonso l. c.

⁴⁾ Conc. Prov. I. Blasiu 1872 5 ct. V. cap. II. n. 4).

⁵⁾ S. Alphonso l. c.

⁶⁾ Conc. Prov. I. l. c.

⁷⁾ In respectulu acest'a s. Alphonso scrie: «Valide quidem sed illicite sunt patrinii . . . apostatae et haeretici, qui nullo casu videntur advocandi, quia ea advocatio esset protestatio quasi falsae religionis, cum non nisi de falsa fide sint sponsuri: etsi Laymann probaliter dicat, posse subinde ob gravem causam admitti (l. c. n. 156).

persóna catolica la întrebările punende; ér' pre acatolicu se-lu considere si induca in matricula numai cá patrinu de onóre.

Catoliciloru încà nu le este iertatu a funcioná cá nanasi la botezulu conferitu dupa ritu acatolicu. Relativu la acést'a unu decretu alu S. Congr. Conc. din 10 Maiu 1770 suna: „Absolute non licere nec per se, nec per alios fungi officio patrini in baptismo, qui haereticorum filiis ab haereticis ministrantur“. — Ratiunea acestei interdiceri este atátu spre a-se evitá comuniunea in cele sacre, câtu si din caus'a, cá de oparte patrinulu nu pôte se garanteze, cá prunculu va fi crescutu in religiunea catolica, cându parintii -i suntu acatolici, éra de alta parte despre crescerea lui in religiunea acatolica nu-i este iertatu a garantá. In casuri de totu rari inse, (mai alesu la botezulu prunciloru nascuti din casetorii mixte) parerea mai comuna a teologiloru este: (Dr. Gassner Pastoral tom. II. §. 1. p. 140) cá unu acatolicu pôte fi nanasiu la botezulu conferitu dupa ritu acatolicu, numai câtu se esiste garantii suficiente, cá prunculu va fi educatu in religiunea catolica si se fia eschisu totu ce ar' poté involve in sine o aprobare a ritului acatolicu.

6. *Beseric'a mai poftesce ca cei ce voescu a functioná cá nanasi se aiba o vietá morala nepetata* din caus'a cá parintii au se conduca pre fiu loru sufletesci la o vietá crestinésca morala; ér' conducerea acést'a cu multu mai eficace este atunci, cându nu se întempla numai prin cuvinte, ci si prin exemple virtuóse. De unde cu totu dreptulu suntu eschisi dela oficiulu de nanasi cei publice escumunicati, pecatosii publici si preste totu ómeni infami. Beseric'a nu pôte avé in ei incredere si garantia, sigura cum-cá botezatulu va fi crescutu crestinésce. Si acum se se si pôta asceptá cá ecel'a, care nu se ingrisesce de propri'a mántuire, se se interesese de mántuirea altor'a? Atari ómeni nu numai nu ar' promová binele sufletesc alu botezatului, ci prin modulu loru de vietá l'ar' chiar' periclitá.

6) Dupa dispusetiunile dreptului canonicu nu este iertatu se functioneze cá nanasi nici.

a) *Monachii si monialele*. Inca din vechimea crestina suntu eschisa dela oficiulu de patrini persónele regulari de ambe sexele (Grat. C. 103 D. IV de consecr.). Caus'a acestei eschideri jace in impregiurarea, cá persónele regulari in vértutea voturiloru devinu ne capace a luá asupra si impleni obligatiunile impreunate cu oficiulu de nanasi.

b) *Parintii* inca nu se potu admite cá nanasiu la proprii loru fii, de oparte fiindueá scopulu instituirii nanasilor, chiar' acel'a e, cá prunculu pre lângu parintii trupesci se aiba si parinti sufletesci deosebiti de cei de ántáiu, cari in casu de lipsa se pôta portá grige de educatiunea lui religiósá-morala, ér' de alta parte cá se se impedece cognatiunea spirituala, ce s'ar' nasce între parinti cându unulu din ei ar' funcioná cá nanasiu la propriulu loru fiu.

c) In fine observám, cá nu e consultu a designá cá nanasi neci pre peregrini ori persóne de acelea, cari locuescu in departare de totu mare, si asia nu potu supraveghiá asupra educatiunei botezatului.

Ce privesce *numerulu nanasilor, in seclii primi ai cretinismului botezatulu avea numai câte unu patrinu*. In evulu mediu vinu inainte casuri, cá la botezarea prunciloru din familii nobile asistau mai multi nanasi. Conciliulu Tridentinu decretéza, cá la botezu se intrevina numai unu patrinu s'au celu multu doi, unu barbatu si o femeia — (Conc. Trid. sess. 23 de ref. matr. c. 2), ce'a ce se si practizéza pâna acumu in Beseric'a nóstra. Ratiunea pentru

care Beseric'a restringe numerulu patriniloru este, cá se nu se latiésca cognatiunea spirituala si prin acést'a si imdecamentulu matrimonialu. Cându se presentéza mai multi insi cá parinti si preotulu nu designéza in modu specialu pre vre unulu din ei, cu toti devinu parinti adeverati si contragu cognatiunea spirituala.

III.

Intre efectele botezului cu privire nanasi pre lângu obligatiunea de a impleni obligatiunile luate asupra se mai numera si *cognatiunea* seu *rudenia* spirituala, care dupa disciplin'a besericee nóstre „*impedece* inchiarea casatoriei valide . . . între nanasi si între fii spirituali (gradulu ántáiu); între nanasi si între parintii seau fii finiloru, precum si între copiii nanasilor si între fii (gradulu alu doilea); si între pruncii nanasilor si între pruncii finiloru (gradulu alu treilea)“ (Conc. Prov. II. Tit. IV. Sect. 1 cap. 2). Asemenea se nasce cognatiune spirituala si între botezatoriu si botezatu si parintii botezatului. Cognatiunea spirituala inse numai atunci se nasce cându botezatulu s'a conferitu validu, cându conferirea botezului a fostu invalida atunci botezulu nu are neci unu efectu pentru persónele designate cá nanasi, si ele proprie neci nu suntu nanasi, cáci unde nu s'a întemplat renascere spirituala, nu pôte fi neci vorba despre paternitate spirituala.

In fine ar' fi de doritu, cá pastorii sufletesci prin cuvântari acomodate se invetie poporulu despre momentuositatea oficiului de nanasi; se-i arete, cá ce se recere, cá cineva se pôta primi acelu oficiu in modu validu si lícitu, precum si cá ce obligatiuni au nanasi; de órece in tómpulu nostru cei mai multi ómeni cugetá, cá spre a fi parinti, e de ajunsu a fi de facia la botezu, a i-se inferi numele in matricula, a face fiului vre-unu presentu si cu acést'a s'a terminatu totulu. Parintii in acaroru competintia cade alegerea patriniloru, inca trebue facuti atenti, cá se nu caute neci la averi, neci la ranguri, neci la folóse materiali, ce le ar' poté dobândi pentru sine ori pentru fii loru dela fitorii nanasi, ci se aléga prunciloru sei atari parinti sufletesci, cari au si capacitatea si vointi'a sincera de a impleni agendele impuse de oficiulu lor; ér' pre prunci la tómpulu seu se-i invetie cá se onoreze si iubésca pre parintii lor sufletesci, cari au luat asupra obligatiunei — ce e dreptu onorífice, — dar' destulu de grele.

Dr. I. M.

Ocupatiunile scripturistice.

I.

Nici intr'unu institutu de crestere si de invetiamentu nu suntu de o necesitate atátu de imperativa ocupatiunile scripturistice cá in scól'a poporala elementara si in deosebi in cea cu unu sânguru invetiatoriu.

In o atare scóla aduce cu sine firea lucrului, adeca necesar'a intocmire a ei, cá ocupatiunile scripturistice se fia di de di, ba chiar' mai óra de óra, indispensabile. Cáce acést'a scóla, cuprindiendu in sine copii din 6 ani de scóla si impartiti in celu pucinu 3 despartiaminte, cari suntu de a-se instruí in restómpuri deosebite, urméza de sine cá, pâna cu unu despartiamentu se ocupa de-a dreptulu adeca in

modu immediatu invetiatoriu, pâna atunci celealalte despartiaminte inca trebuiescu tînuite in activitate, care pôte fi de d'oue feluri, si anume: *ascultându* la ceea ce propune invetiatoriu in modu directu altui despartiamentu, seau *aplicându* materialulu de curîndu invetiatu — facîndu ocupatiuni scripturistice.

Modulu primu in unele casuri pôte fi de multu folosu, ba elu este chiar' necesaru; dar' in multe casuri, in locu de a ajutá, precum intentionéza invetiatoriu, elu devine stricaciosu.

Folositoriu este acestu modu de ocupare a-lu despartiaminteloru, cîndu unu despartiamentu mai superioru ospitéza la altulu mai inferioru, pentrucá *se repetéscu* materialulu óre cîndu invetiatu; abstragîndu impregiurarea, cá s. e. despartiaméntulu, formatu din elevii aniloru 5 si 6 de scóla, pucinu folosu vá trage din propunerile ce se facu despartiamentulu, compusu din scolarii din anulu I si II de scóla, ba din contra, acestu modu de ocupatiune, ne mai stîrnîndu neci unu *interesu* in sufletulu scolariilor, -i aduce, lucru naturalu, in positiunea de a devení neactivi cu spiritulu seau, mai bine d'ísu, déca spiritulu loru e si ocupatu cu ceva, obiectulu acestei ocupatiuni nu este materi'a, ce se tractéza despartiaminteloru de totu inferióre, ci cu totulu altu cev'a. In acestu casu, clasele seau despartiamintele superióre voru fi *distrase*, mintea scolariilor are se sbóre in directiune contrarie celei intentionate de invetiatoriu, si ei nu voru trage neci unu folosu din acést'a *ospitare aparenta*, ba voru conturbá si pre invetiatoriu si despartiamintele inferióre in ocupatiunile loru. Ér' ospitarea unui despartiamentu inferioru la propunerile, ce se facu unui despartiamentu superioru, este mai pucinu acomodata de a aduce cev'a folosu. Scolarii din anii 1, 2 si 3 de scóla n'au pregatirile de lipsa pentru a poté întielege lectiunile, ce se tractéza despartiamentulu 4, 5 si 6. Si de aici urméza cá ocupatiunile scripturistice suntu neincungiuratu de lipsa in scól'a poporala si in deosebi in cea neimpartíta, adeca cu unu sînguru invetiatoriu.

Chiar' si numai aceste consideratiuni ne dovedescu din destulu necesitatea ocupatiuniloru scripturistice in scól'a poporala. Dar' suntu si alte multe motive pedagogice, cari militéza in favorulu acestoru ocupatiuni, chiar' si in scólele cu mai multi invetiatori, unde nu suntu mai multe despartiaminte sub conducerea aceleiasi persóne.

Pôte scolariulu se invetie regule din gramatica, din computu s. a. obiecte de invetiamentu; déca inse invetiatoriu nu -i va dá ocasiune cá se-le si *deprînda* din destulu, cum cere firea lucrului, neci nu -i voru remáné acelea regule in spiritulu si pucinu folosu practiculu va resultá pentru scolariulu din acést'a procedura.

Precum se scie, ocupatiunile scripturistice in

scólele mai inalte: in gimnasii, scóle reale etc. se dau fórtu raru si ele servescu mai multu pentru a-se constatá, cá este scolariulu in chiar' cu materialulu invetiatu dela o anumita perióda de tîmpu pâna la alt'a, cá dispune elu de acestu materialu ori si cîndu si intre ori si ce impregiurári si prin urmare, cá remasu-i-a pentru viétia, de órece tóta lumea este convinsa, cá „*pentru viétia invetiámu*“. De aceea operatiunile scripturistice suntu si o parte esentiala si prin urmare neincungiuratu de lipsa a tuturor examenelor, fiindcá din ele se vede cu multu mai bine gradulu de maturitate si cualificatiune alu scolariilor, de cátu din respunsurile verbale.

In scól'a poporala inse, dupa cum am aretatu mai susu, pre lînga scopurile, cari se urmarescu in scólele mai inalte cu ocupatiunile scripturistice, vine la midílocu si *necesitatea*, care aduce cu sine, cá scolariilor se li se dé acestu felu de ocupatiuni cu multu mai adeseori de cátu in alte scóle. Prin urmare ocupatiunile scripturistice trebuie se jóce unu rolu fórtu importantu in scól'a poporala si cu deosebire in cea cu unu sînguru invetiatoriu. Ér' dela modulu alegerii acestor'a si dela întrebuintiarea, cum se cade, a tuturor recerintieloru didactice spre acestu scopu, depinde fórtu multu obtinerea unui progresu mai bunu in scólele nóstre.

Celu pucinu, *jumetate din tîmpulu destinatulu pentru invetiamentu* in scólele cu unu sînguru invetiatoriu trebuie se fia consacratu ocupatiuniloru scripturistice. Acést'a impregiurare prin urmare ne si dovedesce, cá multu pundu trebuie se punemu pre ocupatiunile din cestiuine; ceea ce nu se prea face din partea precumpenitóre a invetiatoriloru, desi acést'a întrelasare este in pagub'a cea mai mare a progresulu.

Cestiuinea ocupatiuniloru scripturistice este déra de mare insemnatate, si ca e de a-se clasificá. Spre acestu scopu, trebuie studiata in tóte amenuntele sale, cá se nu ne mai lipsimu si pre venitoriu de acestu motoru alu progresulu in scól'a poporala. In cele urmatóre voiú aretá, cari suntu *adeveratele scopuri a-le ocupatiuniloru scripturistice, cum se practica ele astadi de invetiatori si cum ar' trebui se procedemu mai bine pre venitoriu in acést'a privintia*.

II.

Pentru a aretá valórea ocupatiuniloru scripturistice in genere, credu, cá facu unu lucru bunu, reproducîndu unele pasagie relative, din cerculariulu M. O. Comitetu granitiarescu din fostulu regimentu rom. Nrulu 223 ex 1874, pag. 5.

Éta ce aflamu acolo, între altele multe si bune: „Ne plîngemu, cá scolarii nostri uita asia de iute si cele propuse cu tóta grigi'a . . . se nu uitámu inse . . . cá adeca „unde lipsesce propunerea metódica

(lucrulu invetiatorului) acolo invetiamentul *nu intra* in sufletu; unde inse lipsesce deprinderea si aplicarea (lucrulu scolariului) acolo invetiamentul *nu rămâne* in sufletu“.

„Lucrulu scolariului inse culminéza in ocupatiunile scripturistice, si proprie in cele stilistice, cari cu dreptu cuvântu s'au numitu flórea s'au corón'a invetiamentului“. Mai la vale se dice: „Scól'a este chiamata, între altele, a-se ingrigi, cá discipulii sei se-si *cunósca* *poterile* spirituale si corporale, cu cari i-a daruitu Domnedieu, si se invetie *a-se folosí de ele* cu consciintia si energia spre realizarea scopurilor sale, recunoscute odata de adeverate, frumóse si bune“. Ér' midfloculu celu mai acomodat spre acestu scopu e: „*lucrulu, labórea, activitatea* in scóla, asia dara *ocupatiunile de sine*. Aici copilulu e avisatu a-se folosí de poterile sale, a-se cugetá la tēmpulu si modulu resolvirei, a-si procurá ajutóriele de lipsa si a invinge de multeori greutati si neajunsuri considerabile. Tóte acestea suntu de natura a desceptá in elu consciintí'a de sine, voi'a si placerea spre lucru. — Inca un'a! Suntu scolari fricosi si tårdii, cari nu se potu reculege, nu potu precepe indata ce-le propuse. Cu cátu conscolarii loru suntu mai isteti, cu atátu e mai mare pentru ei pericolulu, cá -si *voru pierde crediní'a in poterile loru proprii* seau — ceea ce e totu atát'a — voru incepe a crede, cá ei *nu potu*, nu suntu in stare a *invetiá*. Acestu periculu trebue combatutu in totu modulu, pentrucá precum fórte bine observa unu pedagogu renumitu, *spre a nu poté* cev'a, e de ajunsu numai a *crede acést'a*. Intre midflocéle ducatóre la scopu e si acel'a, de a dá scolariloru ocaziune, cá se lucre de capulu loru, fára controla si urmarire directa din partea invetiatorului; in acestu casu scolariulu, sciindu cá nu e, cum se dice, „*luatu din dereptu*“, are tēmpu a-se reculege si orientá, a-si precugetá lucrulu bine si a cercá unu alu diecelea modu de resolvire, „de cumva cele 9 precedente i s'au parutu nedestulitóre“.

Si mai in josu: „in fine scimu cu totii, cátu de multu depinde succesulu invetiamentului si alu educatiunei dela „*bun'a intielegere între scóla si cas'a parintiésca*“.

„Fia verb'a de frecuentarea scólei, fia de provéderea acesteia si a scolariloru cu cele necesarie, seau de mantienerea unei discipline bune între scolari, in totu casulu scól'a e avisata — si inca astadi mai multu cá altadata — la concursulu casei parintiesci, carele va fi cu atátu mai activu si mai abundantu, cu cátu interesulu acesteia pentru scopurile scólei vá fi mai viu si mai mare“.

„De aici datorinti'a scólei, de a-si câstigá *increderea* si *simpatí'a* parintiloru, dându-le probe invederate, cá ea in adeveru le *folosesce*. Au nu audimu

pre multi parinti espectorându-se: „Pentruce se -mi mai dau copilulu la scóla si se -mi facu spese cu procurarea de carti si alte recuisite, déca elu nu invétia nimic'a“? — Unu midflocu eminentu spre a aretá parintiloru, cá fiii loru invétia cev'a in scóla, si prin acést'a a restabilí si consolidá totu mai multu concordí'a între casa si scóla, suntu éراسi ocupatiunile domestice din diversele obiecte de invetiamentu“.

„Astfelu vedemu invetiamentul, educatiunea si bun'a intielegere între casa si scóla intrunindu-se spre a pretinde dela fiacare invetiatoriu, cá se dedice ocupatiuniloru scolastice, tóta atentiunea posibila si in insusi interesulu discipuliloru sei se se tiena de devis'a strabuna: „Neci o dí fára de vreo ocupatiune“!

„Si se nu ni-se vorbésca de lipsa de tēmpu si alte neajunsuri! Le cunóschemu pre tóte; scimu in sa si aceea, si o scimu din esperinti'a mai multoru invetiatori, cá voi'a, intiepleptiunea, si tactulu suntu in stare a invinge tóte greutátile, a impacá tóte interesele“.

R. Simu.

Efectulu nutretiiului asupra animalului.

Nutretiu slabu e acel'a, in care suntu pucine parti de unsóre si parti de aceea, cari suntu neacomodate pentru fibrele musculari. Contienutulu nutritoriu alu nutretiiului altcum depinde multu si dela organizatiunea interna a animalului, pentrucá rogozulu bine manipulat si paiele bune primavér'a suntu destulu de nutritórie pentru vitele cornute, nu inse si pentru cai, si éراسi ovesulu e nutritoriu pentru cai, dar' pentru oi si pentru porci nu; mai departe decide in privinti'a ast'a etatea seau si starea animalului.

Animalulu tienstut cu nutretiu reu se slabesce, chiar' si déca nu lucrea nimicu atunci, cându elu trebue se-si pregatésca nutretiiulu spre digerare, precându déca -lu pregatesce omulu taindulu in bucati mai mici, nu slabesce asia de tare, pentrucá in multu nutretiu slabu este atát'a contienutu nutritoriu, cátu ar' fi de ajunsu pentru conservarea buna a animalului, si caus'a, cá animalulu totusi slabesce, e urmatóri'a: Din nutretiiulu mai slabu animalulu trebue se mánce mai multu, deci prin róderea cea lunga i-se dubescu tare muschii, spre repararea caror'a se recere mai multu materialu din sânge, dar' multu nutrementu rosu pretinde multa saliva, carea inca se pregatesce din sânge, respective din ap'a, din albumenulu acestui'a, deci sângele si aici scade, in stomacu se recere mai multu si mai puternicu sucu gastricu, acést'a inca scaresce sângele membreloru stomachului si ale intestineloru inca trebue se faca mai multa miscare, dubirea si aci e mai mare, si astufeliu e lipsa de mai multu bilu si sucu gastricu, ma si organele de respiratiune inca cu greu prelucréza materialulu gatitu

din nutretiuul slabu, prin urmare pretutindenea mai multu se recere din sânge asia, câtu se pierde mai multu sânge, decâtu se căsciga, adeca din nutretiuul slabu ce l'a digerat animalulu n'a potutu se se formeze arát'a sânge, câtu s'a pierdu din sânge la digerarea nutretiuului; din tóte acestea urméza slabirea animalului.

Nutretiuul slabu produce urmatóriele daune: causéza lapedarea fetului, pentrucá natur'a, cá se sustiena din sângele seracu sanitatea si viéti'a individuala a mamei dá afara fetulu, ce pretinde multu din sânge, si lapedarea nefiendu naturala, se termina nu numai cu doreri ci chiar' cu mórte, din cauza, cá fetulu pierde inainte de a fi lapedatu; mai departe déca careva organu se bolnavesce, acel'a se putrediesce, deórece in sângele seracu nu este putere vindecatóre si prin urmare se causéza mórte, tóte organele se putrediescu, se descompunu, si sub acést'a putrediuine, se desvólta viermi merunti, cari suntu embrionii ráiei, ce causéza usturime, rane. In fine animalele tractate cu nutretiu slabu suferu multu in dorere de fóle si li-se slabescu fórté multu muschii.

Se vedemu acum ce efecte produce nutretiuul prea uscatu si vírtosu; acést'a pretinde una ródere potérnica si indelungata, incátu muschii se obosescu si trimitu nutretiuul in stomachu, fàra de a fi rosu seau digerat si apoi nutretiuul si pretinde multa saliva; mare parte din nutretiuul uscatu se dá afara din corpu fàra de a fi digerat, din care cauza nutretiuul prea uscatu chiar' si déca este celu mai cu putere nutritória, totusi nu ingrasia animalulu, ma din contra -lu slabesce, animalulu se recesce curundu, capeta colica, aprindere de intestine. Deci nutretiuul prea uscatu trebue inmoiatu seau sdrobitu, macinatu; déca dai calului desprinsu din hamu trei cupe de ordiu uscatu, jumetate lu-va da afara nedigeratu, asemenea si boulu déca-i damu cucuruza prea uscatu; aceasi se întempla cu porculu; prin urmare macinându granutiósele acestea, vomu cascigá multu.

Nutretiuul prea umedu din caus'a influintieloru esterne inca desvólta musculatura debila; asemenea se întempla si cu nutretiuul rescoptu, deórece si din acest'a lipsesce contienutulu albuminosu; nutretiuul necoptu, ierb'a cea verde, debila inca produce pericle, fiinducá in ea se afla pucine fibre, fórté multu albuminu, hidratu carbonatu, adeca contienutulu ingrasiatoriu este preponderantu, din care cauza animalulu slabu, dar' sanitosu in curundu se ingrasia, dar' neci intr'unu tēmpu nu pieru atátea animale cá primavér'a pre pasiunile celea grase, verdi, cari causéza multe bóle de sânge.

Nutretiuul rece slabesce animalulu, mai alesu stá acést'a despre porci; mai departe causéza lapedare, aprindere de plamâni si de ficatu; nutretiuul caldu

in mesura mare datu slabesce digastiunea si causéza laxare si nu arareori aprindere de intestine, pentru acea animaleloru nutrite cu lături trebue datu si nutretiu fibrosu. Nutretiuul putredu si mucedu causéza morburi de apa, inflaturi, putredire de plamâni si de ficatu, cu deosebire este stricatiosu pentru rímatori. Nutretiuul cu oleiuri volatile seau veninóse pentru unele animale este stricatiosu, ér' pentru altele nu, de es. capr'a mânca si laptele cânelui, precându porculu, de ar' mánca din elu si numai unu gramu, incepe a vomá poternicu. Porumbulu mánca rapiti'a fara perichu, ér' animalele cu patru petióre capeta aprindere de intestine si de rēnichi, precându turt'a de oleiu gatita din rapitia, este unu nutretiu ingrasiatoriu pentru fiecare animalu.

Invitare la prenumeratiune.

Conciliulu nostru provincialu I la Capu VII „Despre edarca Foiloru besericesci“, a dispusu edarea unei foi septemánale „in care sè se incunoscintieze publiculu despre starea „actuala a Provinciei besericesci in tóte privintiele, si sè se desbata in dēns'a întrebările ocurente“.

Cátu de intielépta si oportuna a fostu acést'a dispositiune conciliara, o dovedesce dorinti'a de repetite ori, si cu deosebite ocasiuni esprimata a clerului nostru.

Acum dispositiunea Conciliului si dorinti'a clerului e aprópe de realizare. Ajutându Parintele lumineloru, dela care vine tóta lucrarea buna, cu inceputulu lui Januarius st. n. 1891 va aparé in Blasiu o fóia septemánala cu numele „Unirea“, care e pornita anume cu scopulu de-a corespunde susu citatei dispositiuni conciliare. Dreptu ace'a redactiunea nóuei foi se va silí din tóte poterile, se tiēna in curentu publiculu nostru despre starea actuala a Provinciei nóstre besericesci, in privintiele, ocupându-se cu tóte cestiunile de ceva-si insemnate pentru beseric'a si scol'a nóstra, si cercându se dé o directiva clerului, invetiatoriloru si poporului nostru credintiosu in deosebitele loru relatiumi. Va cuprinde asemenea totu numerulu câte o revista politica, in care se va aruncá o privire larga asupr'a celoru mai insemnate eveniminte din tíera si strainatate, cá astufeliu publiculu cetitoriu se cunósca si cele ce se petrecu afàra de noi in lumea mare. Prin corespondintie din centrele pentru noi mai insemnate va informá pre cetitori despre întemplările de cevasi momentuositate, ce se ivescu prin deosebitele párti mai alesu ale patriei nóstre; si totu asemenea va face si in rubric'a nouatiloru de di. O parte speciala va consacrá fóia cestiuniloru scientifice si literare, cá astu feliu si pre acestu terenu se affe cetitorii

tóte cele trebuințioase in viétii'a detóte dílele. Si fiindu-cá fói'a dorește se indestulésca si dorintiele si asteptările publicului mireanu, de ace'a in acést'a parte a fói'ei se voru publicá mai alesu tractate de acce, cari potu se intereseze si pre cetitorii laici. Ma nici de familiile preotiloru si a credintiosiloru nostri nu-si va uitá fói'a nóstra, ci chiar din contra se va nisui a-le oferi o lectura placuta si in acel'a-si tēmpu si moralisatóre, publicându novele si romanuri si alte producte beletristice scrise in spiritu crestinescu, cari inse pre lānga acést'a insusire esentiala mai posedu si frumseti'a stilului. In fine va publicá fói'a si anuntiuri economice si comerciale, cá astufeliu sē nu fia nici o clasa din societatea nóstra, carea sē nu afe intr'ēns'a ace'a, dece are lipsa.

Fói'a va aparé, precum s'a dísu, in fiesce-care septemāna, si anume Sāmbat'a. Formatulu va fi mai mare cá alu fói'ei de pāna aici, hārti'a buna, tipariulu curatu, si cu tóte aceste pretiulu de abonamentu va fi numai 6 floreni la anu, si 3 la jumetate de anu.

Din cele díse póte vedé ori cine, cá redactiunea si administratiunea nu are in vedere decātu numai inflorirea si binele poporului nostru credintiosu si a veneratului Cleru. Chiar de ace'a si apeléza la spriginulu celu mai caldurosu, atātu materialu cátu si moralu, promitiēndu, cá déca va intēmpiná o imbratfisiare numerósa, va desvoltá fói'a si mai multu, fára cá se urce pretiulu.

Abonamintele ne rogāmu sē se adreseze „La Administratiunea „Unirei“ in Blasiu (Balázsfalva)“, pre lānga indicarea chiara a numelui, a locuintiei si a postei ultime. Cele tiēnetóre de partea spirituala a fói'ei au sē fia adresate la „Redactiunea „Unirei“ in Blasiu (Balázsfalva)“.

Blasiu, in 12 Decembre 1890.

Cu tóta stim'a

**Redactiunea si Administratiunea
„Unirei“.**

V a r i e t á t i.

Distinctiune. Fói'a oficiósa din 11 a. l. c. publica urmatoriulu comunicatu:

„Maiestatea sa cesarea regésca apostolica cu decisiunea „Sa preainalta datata in 26 Novembre a. c. s'a induratu „preagratiósu a conferi fára tacsá demnitatea de consilieru „intimu episcopului greco-catolicu de Oradea-mare Mihailu Pavelu“.

Cine cunósce sacrificiele nenumerate ce le-a adusu Escelenti'a Sa Domnulu Episcopu de Oradea pentru in-florirea diecesei incredintiate pastoririi Sale, (si cine este acel'a, care nu le cunósce) si impregiurarile grele intre

cari a trebuitu si trebue se o cārmuiésca, va salutá cu bucuria acést'a preainalta distinctiune ce s'a facutu demnului Prelatu; si noi credemu a dá espresiune sēntiemintelorú clerului si poporului nostru intregu, cându presintāmu Escelentiei Sale omagieile nóstre respectuóse urāndui cá Bunulu Domnedieu se-lu pastreze inca la multi ani, spre inflorirea diecesei, spre binele patriei si a natiunei nóstre.

(Fundatiune) *Joanu Daniel alias Danutiu*, mare proprietariu in Posionu si secretariu de unu lungu siru de ani, a contiloru Zichy, a lasatu la mórtea sa o fundatiune de 30,000 fl. v. a. pentru studentii romāni gr. cat. Acestu barbatu si cându erá in viétia, tremité acum de mai multi ani in fie care anu, câte 100 fl. cá se se impartiésca in patru párti egale la câte unu studentu din cele 4 clase ale gimnasiului superioru. Repausatulu a fostu romanu gr. cat. din partile Siomecutei mari.

(Necrologu) *Joanu Draganu*, preotu gr. catolicu in Csáky Gârbău a repausatu in dílele trecute in etate de 49 ani, in alu 22 anu preotiei, lasandu in doliu o numerósa familia. —

Fia-i tierin'a usióra!

Cătra cetitori.

Numerulu acést'a este celu din urma alu fói'ei nóstre. Multumimu abonatiloru si colaboratoriloru nostri pentru spriginulu materialu si moralu ce ni l'au datu. Pre aceia cari restéza cu abonamente, -i rogāmu se binevoiésca a-le achitá cátu mai in graba.

In loculu fói'ei nóstre va aparé cu inceputulu anului venitoriu o nóua fói'a sub nóua redactiune, cu numele „Unirea“. Cuprinsulu ei va fi besericescu-politicu, va iesi in fiescecare septemāna Sāmbat'a, va avé si parte beletristica, cu unu cuvēntu chiar asia va poté fi cetita de mireni cá si de preoti, ma chiar si familiile voru aflá intr'ēns'a o lectura placuta si morala. Pretiulu de abonamentu remāne totu celu de demultu, cu tóte cá spesele se urca in mesura fórté considerabila. Rogāmu chiar de ace'a pre onoratiiloru nostri abonati, cá nunumai se spriginésca si fói'a cea nóua cu abonamentele loru, ci se o respāndésca si in cerculu cunoscutiloru mireni, càci dela spriginirea ce o va intēmpiná fói'a cea nóua, va depinde desvoltarea ei ulteriéra.

Fói'a cea nóua se va tramite la toti abonatiiloru fói'ei nóstre, cari se voru considerá de abonati si pre viitoriu; decumva inse nu ar intentioná se-o primésca, ne rogāmu cá se o retransmita numai decātu, cá se póta fi orientata redactiunea si administratiunea cu privire la numerulu abonatiloru.

Redactiunea „Fóiei besericesci si scolastice“.

